

*Sylwia Mrozowska*¹, *Barbara Kijewska*¹,
*Weronika Kamińska-Skrzyńska*², *Dobrosław Mańkowski*¹,
*Marta Popaszkievicz*¹

¹ Uniwersytet Gdański

SM: sylwia.mrozowska@ug.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-3032-9504>

BK: barbara.kijewska@ug.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-5334-0928>

DM: dobroslaw.mankowski@ug.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0001-5113-0743>

MP: marta.popaszkievicz@ug.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-2832-693X>

² Gdański Uniwersytet Medyczny

w.kaminska@wum.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-5148-2324>

Wyzwania badawcze w procesach partycypacyjnych w kształtowaniu przestrzeni publicznych. Studium przypadku województwa pomorskiego

Zarys treści: Jednym z wyzwań znowelizowanej Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jest konieczność włączania uwag społecznych do procesów planistycznych. Odpowiednio zaplanowane, zaprojektowane i utrzymane metropolie, miasta i obszary wiejskie, w tym dobrze utrzymane i atrakcyjne przestrzenie publiczne, poprawiają jakość życia mieszkańców. Artykuł prezentuje metodę badawczą, która wspiera jednostki samorządu terytorialnego w partycypacyjnym kształtowaniu przestrzeni publicznych przy udziale różnych interesariuszy. Metoda ta została opracowana i przetestowana podczas badań zrealizowanych w gminach województwa pomorskiego. Na pierwszym miejscu procesu stawia urzędników samorządowych i czerpie z ich wiedzy, doświadczenia oraz faktu, że są oni nie tylko pracownikami urzędu, ale również użytkownikami i/lub mieszkańcami gminy.

Słowa kluczowe: samorząd terytorialny, przestrzeń publiczną, metody badawcze, partycypacja społeczna, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Wprowadzenie

Pojęcie przestrzeni publicznej w literaturze naukowej definiowane jest jako miejsce powszechnie dostępne takie jak tradycyjne place czy skwery, parki i ulice, a także mniej formalne miejsca, jednak w każdym przypadku spełniające funkcje

społeczne – umożliwiające nawiązywanie i utrzymanie kontaktów międzyludzkich czy spędzanie wolnego czasu (Carmona 2018).

Proces kształtowania przestrzeni publicznych i prowadzenie polityki w tym zakresie w Polsce należy do zadań każdego samorządu gminnego lub związku metropolitalnego (Ustawa o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2024 r., poz. 609 ze zm.). Prawidłowo zaplanowane, zaprojektowane metropolie, miasta czy tereny wiejskie, w tym dobrze utrzymane i atrakcyjne przestrzenie publiczne, zapewniają zasoby gospodarcze, społeczne oraz środowiskowe, które zwiększają komfort życia mieszkańców (Lloyd, Auld 2003, Nasution, Zahrah 2012).

Kształtowanie przestrzeni publicznych znajdujących się na terenie samorządu gminnego jest pośrednio lub bezpośrednio w zakresie obowiązków pracowników samorządu terytorialnego reprezentujących różne jego jednostki organizacyjne, w tym zajmujące się m.in. planowaniem przestrzennym, inwestycjami, infrastrukturą, ochroną środowiska, gospodarowaniem nieruchomościami czy gospodarką komunalną. W strukturach części z urzędów gmin – zwłaszcza w większych ośrodkach – mieszczą się m.in. stanowiska konserwatora zabytków, plastyka miejskiego, architekta miejskiego czy zespoły ds. dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, które w ramach swoich obowiązków także mają wpływ na proces planowania i realizacji inwestycji w przestrzeniach publicznych. Ponadto mogą być to inne jednostki gminne, jak spółki komunalne czy zarządy dróg i zieleni.

Mimo że wiele instytucji bierze udział w podejmowaniu decyzji planistycznych, zauważa się spadek jakości w sposobie zarządzania nimi (Vazquez i in. 2024). Wskazuje się na problem faworyzowania przez decydentów politycznych (władze gminy) perspektywy sektora prywatnego (Carmona i in. 2019) kosztem kwestii społecznych lub środowiskowych, zaniedbując tym samym interesy i potrzeby użytkowników przestrzeni publicznych (Delgadillo 2018). Wyzwaniem w przypadku niektórych gmin jest nikle uczestnictwo mieszkańców w planowaniu, projektowaniu i utrzymaniu przestrzeni publicznych. Tradycyjnie zadanie to było wyłączną odpowiedzialnością instytucji publicznych, gdzie aktorzy społeczni zazwyczaj byli jedynie informowani lub w najlepszym wypadku brali udział w konsultacjach (Arnstein 1969). Obecnie społeczności lokalne stanowią ważny głos w dyskusji, jednak zakres udziału i zdolność do mobilizowania na rzecz współpracy jest bardzo różna i nastrożca sporo problemów (Zeman-Miszewska 2019, s. 104), a jakość i skuteczność partycypacji społecznej zależą w dużej mierze od organizatorów całego procesu, najczęściej pracowników samorządowych (Mikołajczyk, Leśniewska-Napierała 2022, s. 61).

W znowelizowanej Ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r., poz. 1130) ustawodawca przewiduje, że w ramach konsultacji społecznych obowiązkową formą ich przeprowadzenia jest zbieranie uwag do projektu aktu planistycznego. Organ prowadzący procedurę sporządzenia projektu dokonuje wyboru pomiędzy różnymi rodzajami konsultacji, takimi jak: spotkanie otwarte, panel ekspercki i warsztaty z obowiązkiem sporządzenia protokołu. Zakresu uwzględniania uwag strony społecznej ustawodawca nie definiuje, zatem zależy on od oceny istotności i jakości współpracy. Oznacza to więc konieczność

włączania strony społecznej do procesów planowania, którego skuteczność zależy będzie od zastosowanych metod i stopnia zaangażowania.

W nowej regulacji prawnej nie został szczegółowo unormowany sposób przeprowadzenia procesów partycypacyjnych. Jedynie w przypadku spotkań otwartych, paneli eksperckich lub warsztatów przewiduje się, że miałyby być one poprzedzone prezentacją projektu aktu planowania przestrzennego. Z kolei spotkania plenerowe lub spacerowe studyjne mają być organizowane na obszarze objętym zakresem opracowania aktu planowania przestrzennego. Dodatkowo w powyższych przypadkach ustawodawca przewiduje obowiązek zapewnienia możliwości wypowiedzania się, zadawania pytań i zgłaszania uwag oraz zakłada udział pracownika organu sporządzającego akt planistyczny lub przedstawiciela podmiotu upoważnionego do opracowania projektu aktu. Metody partycypacji mogą być przeprowadzane za pomocą mediów zapewniających jednoczesną transmisję obrazu i dźwięku, a także w sposób umożliwiający zadawanie pytań w formie zapisu tekstowego. W świetle ustawy może to być wyłączny sposób ich przeprowadzenia lub może on występować łącznie z formą stacjonarną. W przypadku realizacji ankiety lub geoankiety możliwe jest ich przeprowadzenie w postaci papierowej lub elektronicznej przy wykorzystaniu formularzy udostępnionych przez organ sporządzający projekt aktu planistycznego w Biuletynie Informacji Publicznej, a także w innej formie, jeżeli zostałaby ona określona przez ten organ w ogłoszeniu o rozpoczęciu konsultacji społecznych. Dodatkowo ustawodawca przewiduje możliwość żądania podania imienia i nazwiska albo nazwy, adresu zamieszkania lub siedziby oraz adresu poczty elektronicznej interesariuszy. Poprawność przeprowadzenia procesu partycypacyjnego będzie przedmiotem oceny w pierwszej kolejności wojewody w ramach sprawowanego nadzoru prawnego. W przypadku uchybień organ nadzoru w zależności od ich skali będzie mógł stwierdzić, że doszło do nieistotnego lub istotnego naruszenia trybu sporządzenia projektu aktu planistycznego. W tym drugim przypadku będzie stanowić to podstawę do stwierdzenia nieważności tego aktu w całości.

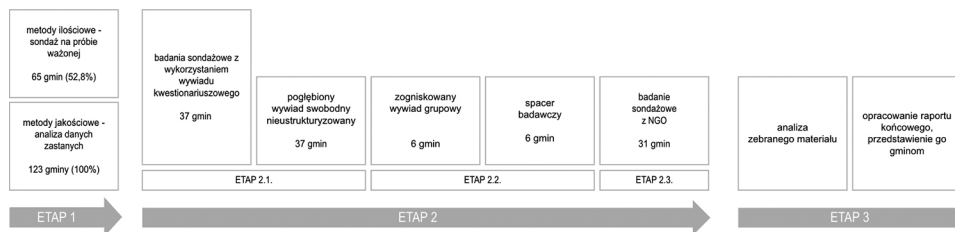
W świetle znowelizowanej ustawy istotne stają się pytania o to, w jaki sposób prowadzić procesy partycypacyjne. Jak uwzględnić głos społeczny: mieszkańców, aktywistów, lokalnych przedsiębiorców? Jak wykorzystać potencjał zaangażowania społecznych inicjatyw? Jak przezwyciężyć z jednej strony nikłe zainteresowanie strony społecznej, a z drugiej praktyki wykluczające, które tłumią opinie użytkowników przestrzeni publicznych?

Celem artykułu jest przedstawienie metod pozwalających na uwzględnienie wielogłosu podmiotów zaangażowanych w kształtowanie i użytkowanie przestrzeni publicznych na przykładzie województwa pomorskiego. Przedstawione metody zostały opracowane i zastosowane w trakcie realizacji projektu pt. „Określenie potrzeb szkoleniowych jednostek samorządu terytorialnego w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych” zrealizowanego na zlecenie Pomorskiego Biura Planowania Regionalnego w 2023 r. (Mrozowska i in. 2023). Podczas realizacji projektu określono możliwości i ograniczenia metod partycypacyjnych kształtowania i ewaluacji przestrzeni publicznych. Badanie uwzględniało głos pracowników urzędów oraz przedstawicieli organizacji społecznych. Literatura

podejmująca to zagadnienie w dużej mierze skupia się na stronie społecznej. Co więcej, brano pod uwagę etap planowania i ewaluacji, co wypełnia lukę w badaniach dotyczących zarządzania przestrzeniami publicznymi (Duivenvoorden i in. 2021).

Metoda

W prezentowanym przypadku województwa pomorskiego zastosowano koncepcję *mixed methods* łączącą elementy metod ilościowych i jakościowych. Badanie składało się z dwóch etapów. Na etapie 1 przeprowadzono analizę danych zastanych (analiza *desk research*) oraz badanie sondażowe z użyciem kwestionariusza internetowego CAWI (*Computer-Assisted Web Interview*) (dalej CAWI). Na etapie 2 zrealizowano badanie sondażowe przeprowadzone za pomocą wywiadu kwestionariuszowego, pogłębiony swobodny wywiad nieustrukturyzowany IDI (*Individual In-Depth Interview*) (dalej IDI), spacer badawczy wraz ze zogniskowanymi wywiadami grupowymi FGI (*Focus Group Interview*) (dalej FGI) oraz badanie sondażowe przeprowadzone za pomocą kwestionariusza CATI (*Computer-Assisted Telephone Interviewing*) (dalej CATI). Rycina 1 prezentuje schemat przeprowadzonych badań.

Ryc. 1. Schemat prowadzenia badań

Na etapie 1 przeprowadzono analizę danych zastanych oraz badanie sondażowe na podstawie kwestionariusza internetowego CAWI. Analiza danych zastanych objęła: akty prawne, w tym prawa lokalnego, sprawozdania, statystyki, strony internetowe m.in. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego czy Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego, Biuletynu Informacji Publicznej, media społecznościowe, w tym kanały komunikacji władz gmin z mieszkańcami. Na podstawie analizy danych zastanych zostały sformułowane dalsze etapy procesu badawczego, w tym pytania zarówno do badań sondażowych, jak i indywidualnych czy grupowych wywiadów jakościowych. Analiza pozwoliła na uporządkowanie danych, stworzenie wyjściowej matrycy dla gromadzenia danych empirycznych i była fundamentem dla kolejnych zastosowanych metod. Na jej podstawie zostały sformułowane dalsze etapy procesu badawczego, w tym pytania do badań sondażowych, jak i indywidualnych oraz grupowych wywiadów jakościowych. Badanie sondażowe na podstawie kwestionariusza internetowego CAWI w postaci

jednorazowego sondażu na próbie celowej i ważonej przeprowadzono we wszystkich uwzględnionych w badaniu gminach. Mimo że powodowało to nadreprezentację respondentów, pozwoliło na uzyskanie wysokiej responsywności, trafności zewnętrznej oraz generalizacji wyników dla całej populacji. Uzyskane wyniki stały się podstawą doboru próby celowej do 2 etapu badania. Kwestionariusz sondażu został skonstruowany w taki sposób, aby otrzymane informacje stanowiły jak najpełniejszy zbiór danych dla badaczy, a respondent nie miał trudności w jego wypełnieniu. Istotne było ustalenie kolejności pytań, co wymuszało na respondencie podążanie odgórnie narzuconą ścieżką: od pytań dotyczących faktów po pytania dotyczące opinii, co miało na celu uniknięcie wpływu na próbę badawczą.

Dostęp do kwestionariusza internetowego CAWI był łatwy dla obu stron: badaczy i badanych. Uczestnicy mogli wypełnić go w dogodny dla siebie sposób, korzystając z telefonu typu smartfon czy laptopa w dowolnym czasie i miejscu (Białowąs i in. 2021). Jednakże CAWI niesie za sobą także wiele trudności w kontekście przeprowadzanych badań. Brak bezpośredniego kontaktu z potencjalnym respondentem może skutkować brakiem kontroli nad otrzymaną liczbą wypełnionych kwestionariuszy czy niezrozumieniem pytania, a w konsekwencji podaniem odpowiedzi niezwiązanej z poruszonym zagadnieniem.

Etap 2 badania został podzielony na trzy części: po pierwsze, badanie sondażowe za pomocą wywiadu kwestionariuszowego i pogłębiony wywiad swobodny nieustrukturyzowany (etap 2.1), po drugie, zogniskowany wywiad grupowy i spacer badawczy (etap 2.2), po trzecie, badanie sondażowe z organizacjami pozarządowymi (etap 2.3).

Badanie sondażowe zostało przeprowadzone za pomocą wywiadu kwestionariuszowego. Metoda ilościowa zastosowana w badaniu miała na celu pozyskanie danych empirycznych będących z jednej strony faktami, z drugiej opiniami w odniesieniu do kształtowania i zarządzania przestrzeniami publicznymi. Technika, którą stosowano, została oparta na wywiadzie kwestionariuszowym prowadzonym przez zespół badawczy, aby dane sondażowe były zbierane w bezpośrednim spotkaniu z respondentem. Dawało to badaczowi możliwość wyjaśniania kwestii niezrozumiałych i redukcję błędów poznawczych respondenta (Kvale 2010). Ponadto wywiad wsparty był narzędziem kwestionariusza stworzonym w programie komputerowym, co pozwalało na bieżąco gromadzić uzyskane dane empiryczne.

Uczestnikami wywiadu kwestionariuszowego byli głównie pracownicy samorządowi, którzy w ramach swoich stanowisk posiadali zakres obowiązków dotyczący całego procesu inwestycyjnego związanego z przestrzeniami publicznymi. W nielicznych przypadkach wywiad przeprowadzono z przedstawicielem zarządu samorządu gminnego.

Jedno z wyzwań badania sondażowego wynikało z zastosowania pytań zamkniętych. Narzucona przez badaczy kategoria odpowiedzi może doprowadzić do tego, że respondenci nie będą wychodzić poza odgórny schemat, co może powodować, że wyniki przeprowadzonego badania będą niepełne (Schuman 2013). Ponadto zamknięty katalog odpowiedzi, który został założony przez badaczy, odrzucał inne możliwości, których na etapie konstruowania kwestionariusza mogło nie udać się przewidzieć.

W celu poszerzenia katalogu odpowiedzi w procesie badawczym zastosowano typ wywiadów indywidualnych, taki jak pogłębiony wywiad swobodny nieustrukturyzowany IDI (Creswell 2003, Kvale 2010, Woźniak 2019). Zgodnie z procesem badawczym w pierwszej kolejności przeprowadzono wywiad kwestionariuszowy, a następnie wywiad swobodny. Miało to na celu, po pierwsze, dopełnienie pozyskiwanych danych ilościowych o informacje ze swobodnej wypowiedzi, po drugie, umożliwienie respondentowi uzupełnienia luk, które mogły powstać z narzuconego zamkniętego klucza odpowiedzi. Tego typu wywiad pozwala na uzyskanie pewnego rodzaju opowieści, która umożliwia respondentowi przedstawienie swoich konstrukcji myślowych, idei, światopoglądów oraz opinii wyrażonych własnymi słowami (Woźniak 2019). Pozwalało to zgłębić problematykę badawczą i odkrywać obszary, które nie były przewidziane, ale istotne dla celów badania. Dlatego, wychodząc od spisu pewnych hipotez dotyczących informacji, opinii i faktów, które chciano uzyskać, sporządzono zgodnie z różnymi reprezentowanymi dyscyplinami naukowymi listę zagadnień. Pozwoliła ona na opracowanie ramowego scenariusza wywiadu. Nie wyczerpywał on pytań ani zagadnień, ponieważ idea swobodnego wywiadu umożliwia pogłębianie wątków pojawiających się w trakcie interakcji z respondentem, a po pewnej liczbie wywiadów – wykluczenie nierelevantnych pytań, co dało pogłębione dane empiryczne do późniejszej analizy.

Na etapie następnym (etap 2.2) kluczowe było połączenie dwóch technik badawczych: spacerów badawczych i zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI).

Spacer badawczy pozwala na zbieranie danych na temat analizowanej przestrzeni publicznej *in situ*, włączając w to techniki partycypacyjne i udział mieszkańców czy użytkowników danej przestrzeni. Dzięki wykorzystaniu tej techniki można przeprowadzać badanie przestrzeni publicznej pod kątem jej dostosowania do potrzeb jej użytkowników i z ich udziałem (Komorowska i in. 2013).

W literaturze znaleźć można również określenie fotospacer (Nóžka, Martini 2015), co pokazuje, że dane zbierane w trakcie spaceru nie muszą opierać się jedynie na indywidualnych obserwacjach, ale także można wykorzystywać aparaty fotograficzne i kamery do gromadzenia danych. Dodatkowo opinie i informacje przekazywane przez uczestników spacerów badawczych mogą być nagrywane na dyktafony, umożliwiając ich późniejszą analizę (Brzeziński 2019).

Pojawiają się również zdania, że *Walking Research Methods* (WRMs) czasem mogą być nadużywane i zostać uznane za nienaukowe (Kowalewski, Bartłomiej-ski 2020). W związku z powyższym metoda spaceru badawczego została wzbogacona o FGI moderowany przez badaczy. Spacery badawcze miały na celu dyskusję nie tylko z pracownikami samorządowymi, ale także przedstawicielami lokalnych organizacji pozarządowych (*Non Governmental Organisations*, dalej NGO), lokalnymi aktywistami i przedstawicielami społeczności lokalnej.

Zaletą FGI jest możliwość wypowiedzi więcej niż jednej osoby na temat występujących problemów związanych z przestrzeniami publicznymi. Charakter wywiadu miał na celu swobodną wypowiedź każdego uczestnika, wyrażenie swojej opinii oraz skonfrontowanie jej z opiniami innych, jak również pogłębienie i zrozumienie przez badaczy wyników uzyskanych z poprzednich etapów badania.

Należy mieć na uwadze, że wywiady grupowe mają również wady. Do ich głównych ograniczeń zaliczyć można: wystąpienie negatywnego wzajemnego oddziaływania uczestników na siebie czy negatywny wpływ moderatora przez hamowanie dyskusji (Maison 2001). Jednakże, jak pokazano w dalszej części artykułu, wady te nie przeniosły się na badanie.

Kończącym etapem (etap 2.3) było badanie sondażowe z przedstawicielami NGO, grup nieformalnych czy lokalnymi liderami. Zostało ono przeprowadzone za pomocą telefonicznego wywiadu kwestionariuszowego (CATI) w środowisku zewnętrznym wobec pracowników urzędu. Aby zmierzyć opinie dotyczące przedstawionych w kwestionariuszu pytań, posłużono się pięciostopniową skalą Likerta, która jest najczęściej stosowanym wariantem skali (istnieją również odmiany cztero- i siedmiostopniowe). Wartość 1 oznaczała, że respondent zdecydowanie nie zgadza się z danym stwierdzeniem, 2 – nie zgadza się, 3 – trudno powiedzieć, 4 – zgadza się, a 5 – zdecydowanie się zgadza (Edmondson 2005, Dittrich i in. 2007). Wybrany rodzaj skali jest często stosowany m.in. do oceny wyznaczonych w ramach konkretnego badania zjawisk, sytuacji czy działań, co w tym przypadku było zasadne. Wybrani respondenci mogli potraktować sondaż dotyczący opinii jako pewnego rodzaju referendum, jednak nie sposób było tego uniknąć. Traktowano tę procedurę jako istotny element pozyskania opinii i spostrzeżeń wpływających od zewnętrznego wobec urzędu gminy środowiska. Założono – hipotetycznie – że inny interes społeczny i inne spojrzenie na rezultaty działań pracowników samorządowych, ich działania oraz możliwości realizacji inwestycji w przestrzeniach publicznych zostaną wykazane przez wybraną próbę badawczą.

Rezultaty

Etap 1 – analiza danych zastanych, CAWI, dobór próby badawczej

Schemat badania przewidywał rozpoczęcie pracy od etapu 1, w ramach którego najpierw przeprowadzono analizę danych zastanych (dokumenty, netografia, przegląd literatury), a następnie badanie sondażowe na podstawie CAWI.

Przetestowany uprzednio przez badaczy CAWI rozesłano do wszystkich 123 urzędów gmin w województwie pomorskim. Prośba została rozesłana przez zlecniodawcę badania (PBPR). Ze względu na bliską współpracę zlecniodawcy z pracownikami samorządów gminnych (wspólne projekty, warsztaty, konferencje) taka forma przekazania informacji o badaniu miała zapewnić większą responsywność (od minimum 50% gmin). Niestety, po pierwszym założonym terminie sprawdzenia liczby kwestionariuszy otrzymano zwrotność na poziomie 20,3%, w związku z czym ponownie rozesłano informację w badaniu uzupełnioną o list rekomendacyjny autorstwa marszałka województwa. Niezaprzeczalnie stanowiło to istotny punkt zwrotny w wypełnianiu ankiet przez respondentów, gdyż badanie zakończono ze zwrotnością na poziomie 52,8% (65 gmin).

Dzięki połączeniu CAWI i analizy danych zastanych zebrano i przeanalizowano informacje dotyczące kształtowania oraz funkcjonowania przestrzeni

publicznych zlokalizowanych we wszystkich gminach, a nie jedynie tych, których pracownicy wypełnili kwestionariusz. Etap 1 prowadził do wyłonienia próby badawczej kolejnej części badania.

Dobór próby badawczej ze strony zlecniodawcy przewidywał wybranie przynajmniej 35 gmin zróżnicowanych pod względem typu (miejska, miejsko-wiejska, wiejska) oraz przynależności do jednego z czterech subregionów województwa (metropolitalny, nadwiślański, chojnicki, słupski). Brano również pod uwagę informacje zebrane podczas analizy *desk research*. Były nimi: udział w konkursach na najlepszą przestrzeń publiczną wraz z osiąganymi wynikami, uchwalenie lokalnego/gminnego programu rewitalizacji, obecność stanowisk dedykowanych architekturze, przestrzeniom publicznym czy konserwacji zabytków w urzędach gmin. Ponadto postanowiono wybrać zarówno gminy, których przedstawiciele wypełnili CAWI, jak i te, z których nie otrzymano odpowiedzi na kwestionariusz. Ostatecznie do etapu 2.1 badania – składającego się z badania sondażowego za pomocą wywiadu kwestionariuszowego oraz IDI – wyłoniono 37 gmin o różnych typach, lokalizacji i doświadczeniach. Z kolei etap 2.2 składający się ze spaceru badawczego wraz z FGI przeprowadzono w 6 z nich.

Etap 2.1 – badanie sondażowe i IDI

Etap 2 rozpoczął się od wizyty przedstawiciela zespołu badawczego w gminie, w trakcie której wypełniał on kwestionariusz oraz przeprowadzał pogłębiony wywiad swobodny z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego. Takie działanie pozwoliło, po pierwsze, na nawiązanie relacji z respondentem. Po drugie, badacz dzięki wizycie w gminie mógł zobaczyć przywoływane przestrzenie publiczne.

Proponowany na etapie 2.1 zestaw narzędzi był stosunkowo elastyczny. W niektórych przypadkach w badaniu kwestionariuszowym i IDI brała udział jedna osoba, innym razem urząd reprezentowany był przez aż 7 przedstawicieli. Mimo że w wielu przypadkach liczba osób biorących udział w wywiadzie różniła się od pierwotnych założeń metodologicznych (jeden wywiad – jeden respondent), to udział dodatkowych uczestników pozytywnie wpłynął na przebieg wywiadu. Respondenci często uzupełniali się wiedzą, bowiem w urzędzie odpowiadali za różne etapy realizacji inwestycji w przestrzeniach publicznych.

Etap 2.2 – spacer badawczy i FGI

W ramach etapu 2.2 przeprowadzono spacer badawczy i FGI, co umożliwiło usystematyzowanie wiedzy dotyczącej gminnych przestrzeni publicznych zebranej w trakcie *desk research*, CAWI, badania kwestionariuszowego i IDI. Ponadto według pierwotnych założeń w tym elemencie badań do gminy przyjeżdżał cały zespół badawczy, a nie jedynie jego reprezentant.

Połączenie spaceru badawczego i FGI okazało się bardzo trafną kompozycją narzędzi, ponieważ wyniki zebrane w trakcie jednego badania uzupełniane były danymi zbieranymi w trakcie drugiego z nich. W pierwotnej koncepcji procesu

badawczego metoda spaceru badawczego miała poprzedzać FGI. Miało to na celu poznanie gminnych przestrzeni publicznych i zapoznanie się z uczestnikami spaceru. Praktyka prowadzenia badań pokazała, że zakładana kolejność oraz miejsce organizacji FGI nie miały istotnego znaczenia. Równie dobrze funkcjonowało przeprowadzenie FGI w pierwszej kolejności, a później spaceru badawczego. Również miejsce organizacji FGI, pierwotnie zakładane jako urząd gminy, nie było kluczowe. Zdarzyło się przeprowadzić FGI w innej przestrzeni (poza urzędem), co nawet wzmacniało dyskusję.

Wśród uczestników spaceru badawczego wymienić można przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, sołtysów, lokalnych aktywistów, reprezentantów lokalnych organizacji pozarządowych czy stowarzyszeń, takich jak koło gospodyń wiejskich, ochotniczej straży pożarnej oraz niezrzeszonych mieszkańców. Istotne jest, by proporcja strony społecznej do samorządowej stanowiła 7 do 3. Jednak w zależności od charakterystyki gminy i poziomu partycypacji oraz kwestii organizacyjnych samego spaceru proporcje te mogą być trudne do osiągnięcia. Dzięki różnorodnym doświadczeniom rozmówców, pozycjom zawodowym i funkcjom, które sprawują, oraz społecznościom, z których się wywodzą, w dyskusji wskazywano różne punkty widzenia i zwracano uwagę na inne aspekty funkcjonowania i estetyki gminnych przestrzeni publicznych, ich problemów oraz potencjału, jaki mają. Spacer badawczy i FGI stały się płaszczyzną wymiany doświadczeń, pobudzały do samorefleksji oraz mogły wpłynąć na zmianę sposobu postrzegania problematyki przestrzeni publicznych. Wybór miejsc do spaceru dokonany był na podstawie zgłoszonych w wywiadzie miejsc, które przedstawiciele urzędu gminy wskazywali jako te, które mogą być powodem do dumy, oraz te, które nie spełniają należycie zamierzonej funkcji.

Etap 2.3 – badanie sondażowe z reprezentantami NGO na podstawie kwestionariusza CATI

Ostatnia część badawcza okazała się najtrudniejszą i najmniej efektywną w skonstruowanej koncepcji projektu badawczego. Nie jest jasne jednak, co najbardziej rzutowało na brak spodziewanej skuteczności CATI: brak zaangażowania ze strony respondentów z organizacji pozarządowych czy dobór techniki badawczej do tej konkretnej grupy. Oprócz samodzielnego poszukiwania tych organizacji korzystano z bazy Regionalnego Centrum Informacji i Wsparcia Organizacji Pozarządowych w województwie pomorskim, jednak kontaktowanie się z organizacjami spisanyymi w tej bazie nie przyniosło zadowalających efektów. Wielu przedstawicieli trzeciego sektora nie odczuwało, jakoby problematyka związana z zagospodarowaniem i funkcjonowaniem przestrzeni publicznych w gminie była obszarem ich zainteresowania. Być może stanowiło to jeden z istotnych powodów dla licznych odmów udziału w badaniu. Niektórzy respondenci nie czuli się kompetentni, aby odpowiadać na zadawane pytania, lub nie byli pewni, czy są odpowiednimi osobami do reprezentowania organizacji w omawianym przedsięwzięciu. Skutkowało to niekiedy przerwaniem ich udziału w badaniu lub przerwaniem

z jednoczesną prośbą o kontakt do innej osoby z danej organizacji. Inni przedstawiciele odmawiali udziału, sugerując, że nie mają czasu.

Ze względu na zmianę Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w zakresie prowadzenia procesów partycypacyjnych i wprowadzeniu e-partycypacji przy sporządzeniu aktów planowania przestrzennego organizacje pozarządowe działające w obszarze kształtowania przestrzeni publicznych mogą rosnąć w siłę lub pojawiają się nowe organizacje zainteresowane działaniem w tym obszarze. Należy zauważyć, że najbardziej pomocnymi organizacjami, które zgodziły się na udział w badaniu, były te z nich, które współpracują z gminą w kontekście wspólnie podejmowanych działań. Mogło to jednak spowodować, że otrzymane dane są niewymierne – oparte na subiektywnej ocenie organizacji pozarządowych w kontekście doświadczeń, które mają w relacji z gminą. Z innej strony przez posiadane doświadczenie wspomniane organizacje dysponują wiedzą na temat istniejących ograniczeń i możliwości gmin w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych.

Dyskusja i wnioski

Postawione w artykule pytania dotyczące sposobów prowadzenia procesów partycypacyjnych zgodnych z nowelizacją ustawy, sposobu wykorzystywania potencjału i zaangażowania lokalnych społeczności czy możliwości przewycięzania nikłego uczestnictwa tychże społeczności w procesach partycypacyjnych nie mają jednoznacznych odpowiedzi. Wynika to przede wszystkim z dużego zróżnicowania samych społeczności, lokalnych środowisk i władz, a także istniejącego braku aktywizmu społecznego w Polsce (Marody 2019, Kafka 2022). Należy jednak wskazać, że mimo jego braku w badaniu zauważono, że z jednej strony istniały programy takie jak budżet obywatelski czy fundusz sołecki, które mobilizowały społeczność lokalną do udziału w dyskusji na temat realizacji przestrzeni publicznych, z drugiej strony nie istnieją żadne inne sposoby mobilizacji społeczności lokalnej poza tworzeniem przez urzędników gmin zaproszeń dla grup celowych, przykładowo części mieszkańców do prowadzenia dialogu czy szerszej dyskusji. Dlatego też brak jakichkolwiek propozycji podtrzymuje istniejący impas. Mając na uwadze przedstawione metody oraz sprawdzone ich wykorzystanie, można zaproponować je w kontekście przeprowadzania procesów partycypacyjnych wykorzystywanych przy kształtowaniu i/lub ewaluacji przestrzeni publicznych.

W przełamaniu impasu dotyczącego niskiej aktywności społecznej każda próba wykorzystania sprawdzonych sposobów otwiera możliwości aktywizowania lokalnych społeczności oraz pozwala na rozmowy o przyszłości, szczególnie w kwestii przestrzeni publicznych, których to właśnie mieszkańcy są głównymi interesariuszami.

Biorąc pod uwagę nowelizację ustawy oraz fakt, że partycypacja społeczna jest wymagana prawem w wielu różnych procesach organizacyjnych samorządu gminnego (Jaśkowiec 2023, Hajduk 2021), należy podkreślić jej szczególną rolę w kwestii tworzenia aktów prawa miejscowego (miejscowy plan zagospodarowania

przestrzennego – m.p.z.p. czy gminny program rewitalizacji – GPR), na podstawie których kształtowane są przestrzenie publiczne. Przygotowując dokumenty planistyczne, to właśnie na urzędach gmin spoczywa odpowiedzialność, aby proces partycypacyjny przebiegał zgodnie z przepisami prawa. W związku z tym w urzędach gmin tworzone są komórki odpowiedzialne za organizację i prowadzenie procesów partycypacyjnych. Równocześnie urzędnicy są często traktowani jedynie jako organizatorzy, a nie uczestnicy procesów partycypacyjnych. Zaproponowany zestaw *mixed methods* opiera się właśnie w dużej mierze na wiedzy i doświadczeniu urzędników, nie traktując ich roli w procesie partycypacyjnym jedynie technicznie jako organizatorów (Widawska, Wieczorek 2014) czy reprezentantów poszczególnych komórek urzędu lub instytucji (Arczyńska i in. 2022), ale również jako mieszkańców gmin, użytkowników lokalnych przestrzeni publicznych mających własne opinie dotyczące ich kształtowania i funkcjonowania oraz pewnego rodzaju ekspertów w zakresie planowania i użytkowania przestrzeni publicznych.

Przeprowadzone badanie doprowadziło do wniosku, że rola urzędników samorządów gminnych jako aktorów procesu partycypacyjnego jest kluczowa. Urzędnicy pełniący różne funkcje w społeczności lokalnej – od użytkowników po mieszkańców – posiadają niezbędne kompetencje do prowadzenia procesów planistycznych, projektowych i inwestycyjnych. Kompetencje i wiedza pracowników samorządów lokalnych mogą być niezbędne do konsultowania zmian i/lub tworzenia nowych rozwiązań. Jednakże aby uwidocznić ich rolę w procesie partycypacji, należy pozwolić im na czynny udział w nim. Proponowane techniki pozwalają uchwycić i podkreślić rolę urzędników jako aktywnych aktorów tworzących dialog z mieszkańcami w sprawach zagospodarowania i funkcjonowania przestrzeni publicznych. Łączenie różnych perspektyw – w tym doświadczeń urzędniczych w zakresie wykonalności danego przedsięwzięcia – pozwala na określanie takich celów i projektowanie takich inwestycji, które opierają się nie tylko na rentowności ekonomicznej, ale i funkcjonalności oraz trwałości przestrzeni publicznych.

Urzędnicy mogą odgrywać również ważną rolę w sytuacji prowadzenia ewaluacji przestrzeni publicznych, gdzie opiniowanie i zbieranie danych dotyczących tych przestrzeni daje im możliwość tworzenia bazy zarówno skutecznych, jak i nieudanych rozwiązań, aby w przyszłości już na etapie projektowym i konsultacyjnym można było odrzucać pomysły, które w innych częściach gminy nie sprawdziły się lub były źle wykonane.

Badanie jasno pokazuje, że istnieje potencjał w działaniach urzędników gmin w dialogu ze społecznością lokalną przy wykorzystaniu zaprezentowanych metod. Wydaje się, że są one rozwiązaniem szczególnie dla tych jednostek samorządów terytorialnych, które borykają się z niską aktywizacją społeczności lokalnej.

Wykorzystane metody badawcze nie są innowacyjne. Co więcej, są wielokrotnie opisane w literaturze, a w nauce funkcjonują od dawna, podobnie jak samo stosowanie *mixed methods*. Zaproponowany wyżej zestaw metod pokazuje nowe podejście, wykorzystując istniejące i skuteczne metody badawcze, dzięki zestawieniu ich ze sobą w taki sposób, aby uzupełniały się wzajemnie na poszczególnych etapach badania. Dane zebrane przez badaczy w ramach *desk research*

uzupełniane są wiedzą urzędników za pomocą kwestionariusza CAWI. Z kolei dane zgromadzone dzięki niemu są dopełniane przez informacje otrzymane podczas wywiadów IDI. Trzecią parą metod badawczych jest FGI i spacer badawczy, gdzie subiektywne spostrzeżenia badaczy zebrane w trakcie spaceru wzbogacone są opiniami urzędników, lokalnych aktywistów i mieszkańców w trakcie FGI. Całość dodatkowo uzupełnia badanie CATI przeprowadzone wśród organizacji pozarządowych.

Oprócz znaczącej zmiany roli urzędników wskazane metody mogą pomóc w innych obszarach kluczowych dla tworzenia i realizacji inwestycji w przestrzeniach publicznych. Należy zwrócić uwagę, że kształtowanie przestrzeni publicznych można podzielić na kilka etapów. Zaczynając od planowania, projektowania, poprzez realizację i zarządzanie nimi, aż po ewaluację funkcjonowania czy ewentualną rewaloryzację. Na różnych etapach zastosowanie znajdują inne narzędzia partycypacyjne. Jedna technika sprawdzi się w sytuacji, gdy przestrzeń publiczna jest dopiero planowana, a druga okaże się pomocna w trakcie prac projektowych. Zaproponowany zestaw *mixed methods* wydaje się szczególnie odpowiedni w przypadku dwóch już niejednokrotnie przywoływanych etapów: planowania i ewaluacji.

Planowanie przestrzeni publicznych to etap poprzedzający jakiegokolwiek działania projektowe nadające przestrzeni konkretny kształt czy aranżację (Carmona 2019). Planowanie może określać wytyczne projektowe – program, jaki kształtowana przestrzeń publiczna ma realizować, czy mieć charakter strategiczny i polegać na przygotowaniu aktów prawa lokalnego, jak m.p.z.p. czy GPR lub gminnych polityk, np. dotyczących błękitno-zielonej infrastruktury czy dostępności dla osób o szczególnych potrzebach. Dzięki wykorzystaniu zaproponowanego zestawu *mixed methods* możliwe jest zbieranie opinii różnych grup interesariuszy, zestawianie ich ze sobą, a nawet przedyskutowanie różnych stanowisk w celu opracowania wspólnej wizji aranżacji danego obszaru. W przypadku przestrzeni publicznych metoda ta uzupełnia istniejący wachlarz narzędzi i technik partycypacyjnych stosowany przez architektów czy organizacje pozarządowe oraz samorządy gminne (Plebańczyk 2017).

Znowelizowana ustawa rozszerza wachlarz proponowanych narzędzi partycypacyjnych, wskazując wśród nich te, które umożliwiają przedstawianie przez uczestników procesu własnych potrzeb, opinii czy pomysłów. Ponadto ustawodawca zachęca samorządy gminne do „inicjowania, umożliwiania i wspierania” dialogu między interesariuszami (Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz.U. z 2023 r., poz. 977). Co więcej, podkreślana jest potrzeba podnoszenia inkluzywności procesów partycypacyjnych. Zaproponowany zestaw *mixed methods* w pełni odpowiada tym założeniom, umożliwiając wypowiedzanie się oraz nawiązywanie relacji pomiędzy uczestnikami procesu partycypacyjnego wywodzącymi się z różnych środowisk.

Proponowane wyżej techniki badawcze zmieniają perspektywę podejścia do planowania i projektowania przestrzeni publicznych na obszarach miejskich i wiejskich. W literaturze przedmiotu znajdują się jedynie pojedyncze przykłady obrazujące tożsame podejście łączące różne techniki. Mają one jednak na celu

zbieranie danych dotyczących analizowanych przestrzeni publicznych m.in. w zakresie lepszego zrozumienia ich funkcjonowania (Carmona 2015) czy prowadzenia badań wielozmysłowych (Jarecka-Bidzińska 2018), a sam proces partycypacyjny czy wykorzystanie zestawu *mixed methods* jest jedynie środkiem dojścia do celu.

Włączanie mieszkańców, aktywistów czy organizacji pozarządowych w decydowanie o zagospodarowaniu przestrzennym gminy, a w szczególności o kształtowaniu ich, jest nie tylko wymagane prawem, ale i kluczowe dla zapewnienia odpowiedniej funkcjonalności, gdyż to właśnie lokalne społeczności są głównym odbiorcą i użytkownikiem gminnych placów, skwerów czy parków. Mnogość opracowanych dotychczas narzędzi partycypacyjnych w połączeniu z faktem, że nie wszystkie procesy partycypacyjne przebiegają wystarczająco efektywnie, a ich rezultaty nie zawsze są zadowalające, pokazuje, że istnieje potrzeba opracowania nowych metod. Jednakże, kreując je, można korzystać z posiadanych zasobów w postaci istniejących, opracowanych i wielokrotnie przetestowanych metod badawczych (*desk research*, CAWI, CATI, IDI, FGI, spacer badawczy), które w połączeniu ze sobą tworzą oryginalne i skuteczne narzędzie. Należy również pamiętać o potencjale uczestnictwa urzędników w procesach partycypacyjnych, nie tylko ze względu na ich wiedzę i doświadczenie, ale również znajomość problematyki gminy i jej przestrzeni publicznych zarówno od strony użytkownika, jak i mieszkańca.

Konflikt interesów / wkład autorów

Autorzy oświadczają, że nie mają konfliktu interesów. Podział pracy przy artykule obrazował się następująco:

- konceptualizacja: S.M., B.K., D.M., M.P.
- metodologia: S.M., B.K., D.M., W.K.-S.,
- organizacja badań: S.M., B.K., D.M., W.K.-S., M.P.
- analiza formalna: S.M., B.K., D.M.,
- pisanie – przygotowanie oryginalnej wersji roboczej: S.M., B.K., D.M., W.K.-S., M.P.

Literatura / References

- Alvarado Vazquez S. i in. 2024. Challenges and opportunities of public space management in Mexico. *Cities*, 146, 104743.
- Arczyńska M. i in. 2018. *Zmieniamy ulice. Tom III: Instrukcja prowadzenia procesu partycypacji*. Łódź.
- Arnstein S.R. 1969. A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4): 216–224.
- Białowąs S. i in. 2021. Quantitative methods. [W:] I. Olejnik (red.), *Qualitative and Quantitative methods in sustainable Development*. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań.
- Brzeziński K. 2019. „Dane z ulicy” – propozycje i sugestie na temat wykorzystania materiałów z procesów partycypacyjnych. *Człowiek i Społeczeństwo*, 48: 35–54.

- Carmona M. 2015. Re-theorising contemporary public space: a new narrative and a new normative. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 8, 4: 373–405.
- Carmona M. 2019. Principles for public space design, planning to do better. *Urban Des Int*, 24: 47–59.
- Carmona M. i in. 2019. Public space in an age of austerity. *Urban Design International*, 24(4): 241–259.
- Creswell J.W. 2017. *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Daniel P. 2019. Udział społeczeństwa w procedurze planistycznej – rzeczywiste uprawnienie czy „przykry” obowiązek organu. *Samorząd Terytorialny*, 7–8.
- Hajduk S. 2021. Partycypacja społeczna w zarządzaniu przestrzennym w kontekście planistycznym. *Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej*, Białystok.
- Hanzl M. 2008. Partycypacja społeczna w planowaniu przestrzennym w Europejskim Programie Wspólnotowym URBACT. *Zarządzanie Krajobrazem Kulturowym i Kształtowanie Społecznych Postaw Proekologicznych*, 10: 567–578.
- Herman K., Rodgers M. 2020. From Tactical Urbanism Action to Institutionalised Urban Planning and Educational Tool: The Evolution of Park(ing) Day. *Land*, 9(7): 217.
- Iżewska M. 2022. Wpływ mieszkańców gminy na procedurę planistyczną. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G – Ius*, 2(69): 19–28.
- Jarecka-Bidzińska E. 2021. Hybrid methodology of multi-sensory research of public space in urban planning. *Budownictwo i Architektura*, 20(2): 95–116.
- Jaśkowiec D. 2023. Partycypacja obywatelska w procesach decyzyjnych samorządu gminnego. *Rocznik Administracji Publicznej*, 9: 27–39.
- Kafka K. 2022. Partycypacja społeczna w planowaniu przestrzennym – stan obecny i wyzwania. *Builder*, 299: 47–49.
- Kilbane S., Roß P.B. 2023. Charrette! An urgent response toward resilient and sustainable cities and landscapes. [W:] A. Zaheer i in. (red.), *Resilient and Sustainable Cities*. Elsevier: 227–243.
- Komorowska Z. i in. 2013. *Przewodnik wspólnego planowania*. Fundacja Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Warszawa.
- Kowalewski M., Bartłomiejski R. 2020. Is it research or just walking? Framing walking research methods as “non-scientific”. *Geoforum*, 114: 59–65.
- Lennertz B., Lutzenhiser A. 2006. *The Charrette Handbook*. APA Press, Chicago.
- Lloyd K., Auld C. 2003. Leisure, public space and quality of life in the urban environment. *Urban Policy and Research*, 21(4): 339–356.
- Marody M. i in. 2019. *Społeczeństwo na zakręcie. Zmiany postaw i wartości Polaków w latach 1990–2018*. Scholar, Warszawa.
- Mikołajczyk T., Leśniewska-Napierała K. 2022. Ocena stanu partycypacji społecznej w planowaniu przestrzennym na poziomie lokalnym w Polsce. *Space – Society – Economy*, 33: 41–64.
- Nasution A.D., Zahrah W. 2012. Public Open Space Privatization and Quality of Life, Case Study Merdeka Square Medan. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 36: 466–475.
- Nózka M., Martini N. 2015. Metody mobilne i wizualne w praktyce badawczej. Zastosowanie fotospaceru w socjologicznych badaniach map mentalnych i zachowań terytorialnych ludzi. *Przegląd Socjologii Jakościowej*, 11(4): 34–50.
- Plebańczyk K. 2017. Kultura i zrównoważony rozwój – wykorzystanie narzędzi partycypacji zaangażowanej. *Zarządzanie w Kulturze*, 3: 307–325.
- Raś B. 2020. City acupuncture as an intervention of public spaces. *Przestrzeń i Forma*, 43: 245–258.
- Widawska E., Wieczorek Z. 2014. *Metody prowadzenia konsultacji społecznych*. Wydawnictwo im. S. Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa.
- Woźniak K. 2019. Istota badań społecznych w samorządzie terytorialnym w Polsce. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 107(4): 40–60.
- Wróblewski W. 2022. Prototypowanie urbanistyczne a inne metody urbanistyki. *Builder*, 10: 303.
- Yassin H. 2019. Livable city: An approach to pedestrianization through tactical urbanism. *Alexandria Engineering Journal*, 58(1): 251–259.
- Zeman-Miszewska E. 2019. Współpraca samorządów terytorialnych z innymi podmiotami w procesie świadczenia usług publicznych. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 378: 99–110.

Akty prawne

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r., poz. 1130).
Ustawa o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2024 r., poz. 609 ze zm.).

Źródła internetowe

- 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. <https://sdgs.un.org/2030agenda> [dostęp: 4.03.2024].
- Department of Urban Studies and Planning, Massachusetts Institute of Technology. 2013. Places in the making: how placemaking builds places and communities. <https://issuu.com/mit-dusp/docs/mit-dusp-places-in-the-making> [dostęp: 4.03.2024].
- Mrozowska S. i in. 2023. Określenie potrzeb szkoleniowych jednostek samorządu terytorialnego w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych. Raport końcowy. Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego, <https://pbpr.pomorskie.pl/books/okreslenie-potrzeb-szkoleniowych-jednostek-samorządu-terytorialnego-w-zakresie-kształtowania-przestrzeni-publicznych-raport-koncowy/> [dostęp: 4.03.2024].
- URBACT. 2024. <https://urbact.eu/> [dostęp: 4.03.2024].
- World Bank. 2023. Urban Development. <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview> [dostęp: 13.03.2024].

Research challenges for participatory in enhancing public spaces: A case study of the Pomeranian Voivodeship

Abstract: The revised Law on Spatial Planning and Development faces a significant challenge: how to effectively incorporate public comments into planning processes. Ensuring the creation of well-planned, well-designed, and well-maintained metropolises, cities, and rural areas, which include attractive public spaces, is crucial for improving residents' quality of life. This article introduces an innovative research method designed to help local government units involve a diverse array of stakeholders in the design and planning of public spaces through active and inclusive participation. The method was meticulously developed and rigorously tested during research conducted in various municipalities within the Pomeranian Voivodeship. One key aspect of this method is that it emphasizes the crucial role of local government officials. These officials are uniquely positioned due to their dual role: they possess valuable knowledge and experience related to urban planning, while also being users and residents of the municipality, not merely employees of the office. This dual perspective allows them to contribute more effectively to the planning process, ensuring that the development of public spaces aligns with the needs and preferences of the community. By integrating public feedback and the insights of local officials, this method aims to enhance the overall planning process, leading to more vibrant and livable urban and rural environments.

Key words: local government, public spaces, research methods, social participation, spatial planning and development